

УДК 94: [323.3: 63–51] (470) (=411.16) «18»
DOI: 10.31651/2413-8142-2021-26-Kharlamov

М. І. Харламов

доктор історичних наук, завідувач кафедри соціальних і гуманітарних дисциплін соціально-психологічного факультету, Національний університет цивільного захисту України, м. Харків, Україна
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-5289-0290>
e-mail: mike1982kharlamov@gmail.com

Бібліографічний опис для цитування: Харламов М. І. Профілактика пожеж в українських селах на початку становлення тоталітарного режиму в УСРР (1928-1931 рр.). *Український селянин*. 2021. Вип. 26. С. 39-43. doi: 10.31651/2413-8142-2021-26-Kharlamov

ПРОФІЛАКТИКА ПОЖЕЖ В УКРАЇНСЬКИХ СЕЛАХ НА ПОЧАТКУ СТАНОВЛЕННЯ ТОТАЛІТАРНОГО РЕЖИМУ В УСРР (1928-1931 РР.)

Анотація. Метою наукової публікації є дослідження особливостей протипожежної безпеки в селах УСРР на початку періоду становлення тоталітарного режиму в СРСР (1928-1931 рр.). **Висновки.** за умов становлення тоталітарного режиму в УСРР у 1928–1931 рр. велику роль у профілактиці пожеж в українських селах відігравали районні та сільські органи державного пожежного нагляду, які доглядали за станом пожежної безпеки, контролювали посадових осіб, які відповідали за стан пожежної охорони в конкретних сільських місцевостях. Конкретними превентивними заходами з попередження пожеж у селах УСРР займалися в основному пожежні інструктори, пожежні старости, керівники пожежної охорони радгоспів, колгоспів та МТС. Однак подекуди їх діяльність була ускладнена зокрема пожежним інструкторам іноді не вистачало професійної компетентності, правила пожежної безпеки не завжди виконувалися місцевим сільським населенням, не вистачало належного фінансування. Однак, незважаючи на певні проблеми, узгоджена діяльність між районними і сільськими органами ДПН та посадовими особами, що відповідали за попередження пожеж у колгоспах, радгоспах, машинно-тракторних станціях, машинно-тракторних майстернях в УСРР у 1928–1931 рр. призводила до поступового зниження рівня «пожежності» в українських селах. Перспективним є наукове дослідження питань профілактики пожеж в українських селах за умов функціонування тоталітарного режиму в УСРР, а також у повоєнний час.

Ключові слова: районні та сільські органи ДПН, пожежні керівники, протипожежна профілактика.

Постановка проблеми. Загальновідомим є той факт, що попередження пожеж є кращим засобом зменшення пожежних випадків та кількості жертв серед населення. Недарма гаслом Державної служби України з надзвичайних ситуацій є «Запобігти. Врятувати. Допомогти», де на першому місці запобігання нещасним випадкам. Упродовж 2020 р. в Україні було зареєстровано 101 279 пожеж, унаслідок яких загинуло 1728 осіб, а матеріальні втрати від пожеж склали 12 млрд 606 млн 904 тис. гривень [1]. Зважаючи на це, посилення наукового інтересу до ретроспективи попередження пожеж в українських селах є актуальним і суспільно значущим, оскільки врахування вітчизняного історичного досвіду стане у нагоді покращення сучасної системи профілактичних протипожежних заходів на селі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання протипожежної профілактики в українських селах у вказаний історичний період спеціально не досліджувалися вітчизняними та закордонними науковцями. Окремі сюжети з попередження пожеж загалом в УСРР та в окремих її регіонах у період між двома світовими війнами частково були висвітлені у роботах А. Чечерського [2], Г. Кучера та Л. Усатенка [3], В. Нехаєва та М. Серцова [4], Ф. Литвякова [5; 6], Г. Смирнова [7], О. Пікуля, Є. Чернецького, О. Ярмоли [8], П. Томчишина, П. Сибіги, В. Янішена, В. Ларіної [9], О. Музиченка, Н. Бистрої, І. Мамалиги, М. Кисіль [10], О. Полтанова, В. Доманського, В. Очкала, Л. Костилюєвої [11], С. Котельникова [12], А. Томіленка [13; 14].

Метою наукової публікації є дослідження особливостей протипожежної профілактики в селах Української Соціалістичної Радянської Республіки (УСРР) за умов становлення тоталітарного режиму (1928–1931 рр.). Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань: з'ясувати особливості діяльності районних та сільських органів державного пожежного нагляду (ДПН) у сфері попередження пожеж у селах УСРР; дослідити специфіку роботи сільських пожежних працівників (пожежних інструкторів, пожежних старост, начальників пожежної охорони радгоспів, колгоспів, МТС) у справі профілактики пожеж; охарактеризувати основні аспекти попередження пожеж у колгоспах, радгоспах, машинно-тракторних станціях, машинно-тракторних майстернях в УСРР у 1928–1931 рр. Методологічною основою є поєднання загальнонаукових методів пізнання із застосуванням науково-критичного аналізу джерел. Предмет дослідження зумовлює застосування методів аналізу й синтезу, методів емпіричних досліджень, а також історико-порівняльного та історико-системного методів.

Виклад основного матеріалу. У 1928–1931 рр. вогнеборчою справою в сільських регіонах України опікувалися районні, сільські органи державного пожежного нагляду (ДПН), а також пожежні товариства добровольців. У складі останніх перебували добровільні дружини пожежних. Районні органи ДПН мали такі повноваження: управління, контроль та догляд за станом пожежної безпеки в усіх організаціях (колгоспах, радгоспах, МТС), установах, складах тощо, які

були розташовані у межах окремого району. Також органи ДПН у сільських районах контролювали роботу усіх районних вогнеборчих установ; розробляли технічні й фінансові плани вогнеборчої охорони в районному ареалі, погоджували їх із суміжними установами та центральними органами управління пожежною безпекою, а також контролювали їх виконання. Проекти обов'язкових постанов районних виконавчих комітетів щодо попередження загорянь також розроблялися районними органами ДПН. Вони ж і спостерігали за їх дотриманням, контролювали та наглядали за працею підпорядкованих органів державної вогнеборчої служби, інспектували та інструктували усі добровільні й професійні вогнеборчі установи в межах свого району [15, 62].

Окрім усього іншого, співробітники районних органів ДПН мали право вимагати від підлеглих пожежних організацій надавати звіти про роботу, доповіді та акти обстежень місць загорянь. У разі потреби районні органи держпожнадзора запрошували для пояснень начальників районних вогнеборчих установ. За порушення чинних правил та наказів із вогнеборчої охорони вони складали протоколи для притягнення до кримінальної чи адміністративної відповідальності звинувачуваних осіб, установи та організації [9, 181]. Керівники вогнеборчої служби району розглядали та вирішували проблеми, що виникали після скарг на дії нижчих вогнеборчих організацій, брали участь у роботі технологічних служб із питань пожежної безпеки. Вони також брали участь у засіданні регіональних міжвідомчих комісій із питань розподілу коштів Укрдержстраху, які виділялися на справу боротьби з вогнем, і взагалі у діяльності всіх комісій та установ, що стосувалися проблем пожежної справи. Районні органи ДПН вели облік усіх вогнеборчих установ та організацій, а також спеціальних пожежних інструментів та устаткування на території підконтрольного району [15, 62].

Також районні органи ДПН УСРР повинні були: «...12. Розробляти нормальні штати особового складу та пожежного інвентарю для всіх пожежних організацій. 13. Розробляти плани організації добровільних пожежних товариств та дружин в сільських місцевостях і контролювати впровадження їх у життя. 14. Складати у встановленому порядку місцеві наради, конференції та з'їзди з пожежної справи. 15. Подавати до нагород, у встановленому порядку, пожежні організації та окремих осіб, що відзначилися у пожежній справі. 16. Допомогати організувати склади пожежного майна та завідувати пожежними ремонтними майстернями, а також допомагати вогнеборчим організаціям з пожежним інвентарем, приладдям та устаткуванням. 17. Допомогати Укрдержстрахові вести загальну державну пожежну статистику. 18. Допомогати установам організувати радянську громадськість в боротьбі з пожежним та іншими стихійними лихами і допомагати тим, хто постраждав від них. 19. Вживати заходів для популяризації серед населення знань з пожежної справи, відповідно пропагуючи їх, організовуючи пожежні курси,

видаючи брошури з пожежної справи тощо. 20. Доглядати та контролювати автоматичні системи вогнегасіння, пожежної сигналізації та інше протипожежне устаткування, за правилами, що затверджені встановленим порядком» [15, 62 зв].

Сільські органи ДПН були підзвітні районному керівництву. Сільські пожежні інструктори та пожежні старости як співробітники сільських вогнеборчих організацій спостерігали за станом пожежної безпеки у селищах, колгоспах, радгоспах, комунах, МТС, МТМ [11, 28]. Вони контролювали утримання у належному стані пожежних станцій (депо, сараїв) та сільського вогнеборчого реманенту. Доглядали за справним станом водоймищ для потреб пожежної охорони, а також під'їздів до них. У випадку помічених негараздів працівники сільських органів ДПН зверталися до сільської ради з метою швидкого усунення недоліків. Вогнеборчі інструктори та пожежні старости у селищах пильнували за виконанням мешканцями запобіжних заходів від загорянь; за правильним облаштуванням, ремонтом та чисткою печей, груб, димарів; за дотриманням будівельних протипожежних норм й інструкцій уважного поводження з вогнем, встановлених для селищ, лісів, торф'яників і так далі [15, 62 зв].

Сільські органи ДПН надавали необхідну допомогу сільським добровільним вогнеборцям, організували гасіння пожеж у населених пунктах у випадку не приїзду вогнеборчих колективів [8, 23]. Вони були зобов'язані: підвозити вогнеборчий реманент пожежним організаціям у селищах; займатися профілактичним вогнетривким будівництвом та деревонасадженням; вести, зберігати та передавати точні статистичні данні про пожежі для органів Укрдержстраху. Органи ДПН у селах УСРР у вказаний період складали протоколи для притягнення винних осіб до кримінальної чи адміністративної відповідальності за порушення чинних протипожежних норм та інструкцій; могли звертатися до місцевих сільрад за допомогою при виникненні складних пожеж, за допомогою у залученні сільського населення до боротьби з пожежами у межах трудової повинності; представляли до нагород вогнеборчі організації та окремих осіб, що відзначилися при гасінні пожеж. Сільські органи ДПН повинні були виконувати розпорядження та накази вищих державних органів у справі боротьби з вогнем [12, 275].

Незважаючи на достатньо добре організовану та структуровану систему пожежної охорони на селі, на початку 30-х років ХХ століття діяльність сільських інструкторів з пожежної охорони в окремих регіонах УСРР мала суттєві недоліки [13, 117]. Це було помічено центральними республіканськими органами вогнеборчого профілю. У листі Народного комісаріату комунального господарства УСРР у серпні 1931 р. до всіх районних виконавчих комітетів та Всеукраїнської спілки сільськогосподарських колективів (Укрколгоспцентру) вказувалося, що окремі районні колгоспні спілки не займаються організацією пожежної охорони в колгоспах належним чином. НККГ УСРР відзначав, що окремі райколгоспспілки (РКС) брали на роботу пожежних

інструкторів, які зовсім не знали пожежної справи [15, 56].

Отже, для поліпшення ситуації у вказаній справі вищі керівні органи пожежної справи НККГ УСРР наказали здійснювати такі заходи: не брати на роботу на посади пожежних інструкторів людей, що не мали трирічного стажу роботи у вогнеборчій сфері або не закінчили хоча б тримісячних курсів для пожежних працівників, при чому особам, що мали досвід роботи надавалася перевага. На посади пожежних інструкторів могли призначатися працівники вогнеборчої справи з місцевих професійних вогнеборчих колективів, а в місцях, де не було професійних вогнеборців, РКС могли брати на роботу осіб, що служили або служать на старшинських командних посадах у вогнеборчих колективах добровольців не менше 5 років. У випадку відсутності усіх вищеперелічених осіб в певному сільському районі, райколгоспспілки мали порушити питання перед Наркоматом комунального господарства УСРР про переведення з інших місць професійного співробітника, забезпечуючи професіонала належною заробітною платою та компенсуючи інші витрати [15, 56].

Згідно з правилами пожежної безпеки, у всіх колгоспах, радгоспах та МТС для організації захисту від пожеж призначалася спеціальна посадова особа – начальник пожежної охорони радгоспу, колгоспу чи МТС. Ця людина повинна була працювати у зазначених установах, зазвичай вона могла належним чином знати пожежну справу. Його діяльність координувалася з роботою інших посадових осіб вогнеборчого спрямування: пожежними інструкторами, сільськими пожежними старостами та членами пожежних дружин добровольців. Усі колгоспи, радгоспи, інші установи у суспільного сектору були оснащені належним вогнеборчим устаткуванням та засобами пожежогасіння за затвердженими нормами або згідно договорів з місцевими органами ДПН [16, 11].

Державні органи пожежного контролю УСРР наприкінці 1920-х – на початку 1930-х рр. створили та затвердили правила пожежної безпеки для колгоспів, радгоспів, машинно-тракторних станцій, машинно-тракторних майстерень тощо [14, 112-113]. На ці вказівки і спиралися представники сільських пожежних установ та організацій у справі належного профілактичного забезпечення стану пожежної безпеки у селах УСРР у вказаний історичний період.

Усі новобудови в колгоспах, радгоспах, МТС потрібно було облаштувати, дотримуючись нових будівельно-промислових (для технічних будинків і споруд) та сільських (для житлових будинків) норм відстані між будівлями. Будинки та споруди, що були побудовані без належної дистанції, потрібно було або перебудувати, або зносити, або переносити на інше місце у досить короткі строки. Такі рішення приймали спеціальні створені будівельні комісії. Також заборонялося будувати тимчасові житлові будинки «легкого типу» та намети у сільських дворах, недалеко від виробничих приміщень, складів, гаражів, зерносховищ і так далі [16, 11].

Усі печі та плити постійного або тимчасового облаштування у будинках та приміщеннях повинні були бути побудовані з дотриманням нових протипожежних інструкцій [8, 24]. Їх потрібно було утримувати таким чином: отвір, у який клали дрова, повинен був розміщуватися на відстані не менше восьмидесяти сантиметрів від вогненебезпечних предметів у будинку. Вказувалося, що «... кладка повинна бути справна, без щілин – на твердому фундаменті, справні топкові дверцята, залізні листи поперек топки завдовжки 55 сантиметрів, а завширшки – більше отвору топки на 35 сантиметрів з кожного боку. Дим треба виводити у цегляні димарі, надійно влаштовані. Залізні та цегляні пічки легкого типу (тимчасового характеру) можна ставити лише у виняткових випадках і, влаштовуючи їх, треба дотримуватися спеціальних правил» [16, 11].

Мешканці сіл повинні були бути обережними під час паління, особливо в період збиральної кампанії. В усіх сільських організаціях і господарствах створювалися спеціально облаштовані місця для паління з діжками, відрами з водою для недопалків. У колгоспах, радгоспах, машинно-тракторних станціях, машинно-тракторних майстернях освітлення повинно було бути облаштовано безпечно. Було бажано, щоб світло було електричним із надійним технічним улаштуванням. Проте на практиці ці вимоги, на жаль, дуже часто не виконувалися. У майстернях та приміщеннях громадського користування, де не було електричного освітлення, інструкціями допускалося використання газових ламп із металевим резервуаром. Такі лампи мали прикріплюватися до стін, стелі на далекій відстані від дерев'яних частин будівлі. Вогненебезпечні частини споруди рекомендувалося ізолювати [16, 11].

Будь-який колгосп, радгосп, МТС та МТМ в УСРР повинні були бути забезпечені належним водопостачанням згідно з правилами та інструкціями промислового будівництва, затверджених ще у 1929 р. Якщо сільські організації були розміщені неподалік водоймищ, незалежно від системи водогону, їм потрібно було облаштовувати майданчик із пожежними діжками та насосами, до якого мала вести добра брукована дорога. Захаращувати майданчики та проїзди заборонялося, взимку селяни повинні були чистити їх від снігу. За цим пильнували пожежні старости [9, 204-205].

За відсутності природних водоймищ у селах їх облаштовували штучним чином згідно з відповідними протипожежними правилами. Пожежні старости та сільські пожежні інструктори мали стежити за станом пожежних криниць та не допускати їх засмічення. За наявності в селах вільних або резервних автомобільних цистерн, їх повинні були тримати наповненими водою при гаражах. Під час сигналу пожежної тривоги їх доставляли на місце пожежі [16, 11].

Висновки. Отже, за умов становлення тоталітарного режиму в УСРР у 1928–1931 рр. велику роль у профілактиці пожеж в українських селах відігравали районні та сільські органи державного пожежного нагляду, які доглядали за станом пожежної безпеки, контролювали посадових

осіб, які відповідали за стан пожежної охорони в конкретних сільських місцевостях. Конкретними превентивними заходами з попередження пожеж у селах УСРР займалися в основному пожежні інструктори, пожежні старости, керівники пожежної охорони радгоспів, колгоспів та МТС. Однак подекуди їх діяльність була ускладнена зокрема пожежним інструкторам іноді не вистачало професійної компетентності, правила пожежної безпеки не завжди виконувалися місцевим сільським населенням, не вистачало належного фінансування. Однак, незважаючи на певні проблеми, узгоджена

діяльність між районними і сільськими органами ДПН та посадовими особами, що відповідали за попередження пожеж у колгоспах, радгоспах, машинно-тракторних станціях, машинно-тракторних майстернях в УСРР у 1928–1931 рр. призводила до поступового зниження рівня «пожежності» в українських селах. Перспективним є наукове дослідження питань профілактики пожеж в українських селах за умов функціонування тоталітарного режиму в УСРР, а також у повоєнний час.

Список використаної літератури та джерел:

1. Аналітична довідка про пожежі та їх наслідки в Україні за 12 місяців 2020 року. URL: <https://www.dsns.gov.ua/ua/Dovidka-za-kvartal/119288.html>.
2. Чечерський А. І. П'ятирічний план розвитку добровільної пожежної служби і пожежної охорони в сільському секторі Запорізького району Дніпропетровської області. З додатком таблиць, протоколів, нарад та витягів з постанов уряду. Запоріжжя : Запорізьке районне пожежне товариство імені Дзержинського, 1934. – 30 с.
3. Кучер Г., Усатенко Л. Покорители огня : из истории пожарной охраны Киевщины. Киев : Издание МВД УССР, 1969. 132 с.
4. Нехаев В. С., Серцов М. А. Огнеборцы Запорожья : очерки истории и деятельности пожарной охраны Запорожской области. Запорожье, 1997. 314 с.
5. Литвяков Ф. И. Одесса в отблесках пожаров. Одесса : Печатный дом, 2014. 384 с.
6. Литвяков Ф. И., Антипов Ю. Ф. 200 лет на линии огня. Одесса : Астропринт, 2002. 187 с.
7. Смирнов Г. В. Историческая хроника пожарной охраны Луганска. Луганск : Издательство «Лугань», 1996. 415 с.
8. Пікуль О., Чернецький С., Ярмола О. Історія пожежної справи Білої Церкви. Біла Церква : Товариство охорони старожитностей Київщини, 1999. 192 с.
9. Томчишин П., Сибіга П., Янішен В., Ларіна В. Історія пожежно-рятувальної справи Хмельниччини. Хмельницький, 2015. 228 с.
10. У двобої з вогнем. Пожежна охорона столиці / упорядники : О. А. Музиченко, Н. О. Бистра, І. В. Мамаліга, М. В. Кисіль. Київ : Альтерпрес, 2008. 240 с.
11. Полтанов О. І., Доманський В. А., Очкала В. М., Костилева Л. Б. Історія пожежної охорони Кіровоградщини : (1841–1997). Дніпропетровськ : Дніпропетровська книжкова друкарня, 1998. 255 с.
12. Котельников С. Вогнеборці. Історія пожежництва на теренах сучасної України : [Науково-популярне видання]. Київ : ТОВ «Київська книжково журнальна фабрика», 2018. 444 с.
13. Томіленко А. Г. Створення та розвиток відомчої пожежної охорони Народного комісаріату земельних справ УСРР // Гуманітарний вісник. 2016. № 26 (10). С. 117–125.
14. Томіленко А. Г. Створення та розвиток державної системи превентивних протипожежних заходів в Україні у другій половині 20-х – 30-ті роки ХХ століття // Гуманітарний вісник. 2018. № 28 (12). С. 109–118.
15. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі ЦДАВО України). Ф. 559. Оп. 1. Спр. 139.
16. ЦДАВО України. Ф. 27. Оп. 11. Спр. 2194.

References:

1. Analytical dovidka pro pozhezhny ta yikh naslidky v Ukrainy za 12 misyatsiv 2020 roku. [Analytical report on fires and their consequences in Ukraine for 12 months of 2020]. Retrieved from <https://www.dsns.gov.ua/ua/Dovidka-za-kvartal/119288.html> [in Ukrainian].
2. Chechers'kyu, A. (1934). P'yatyrychnyy plan rozvytku dobrovil'noyi pozhezhnoyi sluzhby i pozhezhnoyi okhorony v sil'skomu sektori Zaporiz'koho rayonu Dnipropetrovs'koyi oblasti. Z dodatkom tablyts', protokoliv, narod ta vytyahiv z postanov uryadu. [Five-year plan for the development of voluntary fire service and fire protection in the rural sector of Zaporozhye district of Dnipropetrovsk region. With the addition of tables, minutes, meetings and extracts from government decrees]. Zaporizhzhya : Zaporiz'ke rayonne pozhezhne tovarystvo imeni Dzerzhyn'skoho. [in Ukrainian].
3. Kucher, G. & Usatenko, L. (1969). Pokoriteli ognya : iz istorii pozharoy okhrany Kiyevshchiny. [Conquerors of fire : from the history of the fire department of the Kiev region]. Kiyev : Izdaniye MVD USSR. [in Russian].
4. Nekhayev, V. & Sertsov, M. (1997). Ognebortsy Zaporozh'ya : ocherki istorii i deyatel'nosti pozharoy okhrany Zaporozhskoy oblasti. [Firefighters of Zaporozhye: essays on the history and activities of the fire protection of the Zaporozhye region]. Zaporozh'ye. [in Russian].
5. Litvyakov, F. (2014). Odessa v otblessakh pozharov. [Odessa in the reflections of fires]. Odessa : Pechatnyy dom. [in Russian].
6. Litvyakov, F. & Antipov, Y. (2002). 200 let na linii ognya. [200 years on the line of fire]. Odessa : Astroprint. [in Russian].
7. Smimov, G. (1996). Istoricheskaya khronika pozharoy okhrany Luganska. [Historical chronicle of the fire brigade of Lugansk]. Lugansk : Izdatel'stvo «Lugan'». [in Russian].
8. Pikul, O. & Chernetsky, U. & Yarmola, O. (1999). Istoriya pozhezhnoyi spravy Biloyi Tserkvy. [History of the fire service of Bila Tserkva]. Bila Tserkva : Tovarystvo okhorony starozhytnostey Kyivshchiny. [in Ukrainian].
9. Tomchysyn, P. & Sibiga, P. & Yanishen, V. & Larina, V. (2015). Istoriya pozhezhno-ryatuvальноyi spravy Khmel'nychchyny. [History of fire and rescue affair of Khmelnytsky region]. Khmelnytsky. [in Ukrainian].
10. Muzychenko, O. & Bystra, N. & Mamalyha, V. & Kysil', M. (2008). U dvoboyi z vohnem. Pozhezhna okhorona stolytsi. [In a duel with fire. Fire protection of the capital]. Kyiv : Alterpress. [in Ukrainian].
11. Poltanov, O. & Domansky, V. & Ochkala, V. & Kostyleva, L. (1998). Istoriya pozhezhnoyi okhorony Kirovogradshchyny : (1841–1997). [History of fire protection of Kirovograd region : (1841–1997)]. Dnipropetrovs'k : Dnipropetrovs'ka knyzhkova drukarnya. [in Ukrainian].
12. Kotelnikov, S. (2018). Vohnebortsi. Istoriya pozhezhnytstva na terenakh suchasnoyi Ukrainy : Naukovo-populyarne vydannya. [Firefighters. History of firefighting in modern Ukraine : Popular science publication]. Kyiv : TOV «Kyiv'ska knyzhkovo zhurnal'na fabryka». [in Ukrainian].
13. Tomilenko, A. (2016). Stvorennya ta rozvytok vidomchoyi pozhezhnoyi okhorony Narodnoho komisariatu zemel'nykh sprav USRR. [Creation and development of departmental fire protection of the People's Commissariat of Land Affairs of the USSR]. Humanitarnyy visnyk. [Humanitarian Bulletin]. 26 (10), 117–125. [in Ukrainian].
14. Tomilenko, A. (2018). Stvorennya ta rozvytok derzhavnoyi systemy preventyvnykh protypozhezhnykh zakhodiv v Ukrainy u druhiy polovyni 20-kh – 30-ti roky XX stolit'ya. [Creation and development of the state system of preventive fire-fighting measures in Ukraine in the second half of the 20s - 30s of the XX century]. Humanitarnyy visnyk. [Humanitarian Bulletin]. 28 (12), 109–118. [in Ukrainian].
15. Tsentral'nyy derzhavnyy arkhiv vyshchikh orhaniv vlady i upravlinnya Ukrainy (dali TsDAVO Ukrainy). [Central State Archives of Supreme Bodies of Power and Government of Ukraine (hereinafter – CSASBPGU)]. Fond 559. Opys 1. Sprava 139. [in Russian].
16. TsDAVO Ukrainy. [CSASBPGU]. Fond 27. Opys 11. Sprava 2194. [in Russian].

Mykhailo I. Kharlamov

Dr. Sci.(Hist.), head of the department of social and humanitarian disciplines of the faculty of psychology activity in special condition, National University of Civil Defence of Ukraine, Kharkiv, Ukraine

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-5289-0290>

e-mail: mike1982kharlamov@gmail.com

Bibliographic Description of the Article: Kharlamov, M. Fire prevention in ukrainian villages at the beginning of the becoming of totalitarian regime in USSR (1928-1931). *Ukrainskyi Selianyn. [Ukrainian peasant]*, 26, 39-43. (In Ukrainian). doi: 10.31651/2413-8142-2021-26-Kharlamov

FIRE PREVENTION IN UKRAINIAN VILLAGES AT THE BEGINNING OF THE BECOMING OF TOTALITARIAN REGIME IN USSR (1928-1931)

Abstract. Introduction. *It is a well-known fact that fire prevention is the best way to reduce fires and casualties among the population. Not in vain that the motto of the State Emergency Service of Ukraine is – «Prevent. Save. Help», where in the first place is the prevention of accidents. During 2020, 101,279 fires were registered in Ukraine, as a result of which 1,728 people died, and material losses from fires amounted to 12 billions 606 millions 904 thousands uah. That is why turning scientific interest to retrospective problems of fire prevention in Ukrainian villages is relevant and socially significant, because taking into account domestic historical experience, in my opinion, could help improve the current system of preventive fire prevention in rural areas.*

Purpose. *The purpose of this scientific publication is researching the features of fire prevention in the villages of the Ukrainian Socialist Soviet Republic at the beginning of the period of becoming of the totalitarian regime in the USSR (1928-1931).*

Methods. *The methodological basis of the article is a combination of general scientific methods of cognition with the using of scientific and critical analysis of sources. The subject of research determines the application of methods of analysis and synthesis, methods of empirical research, historical-comparative and historical-systemic methods.*

Results. *The author substantiate that the from 1928 to 1931, firefighting in rural areas of Ukraine was handled by district and village bodies of state fire supervision (SFS). The fire communities of volunteers also fought with fires. The fire communities of volunteers included fire brigades of volunteers-firefighters. The district bodies of the SFS dealt with the following matters: management, control and care of fire safety in all organizations (collective farms, state farms), institutions, warehouses, etc., which were located within a particular district. The village bodies of the SFS were accountable to the district administration. Village fire instructors and fire chiefs as employees of rural fire-fighting organizations monitored the state of fire safety in settlements, collective farms, state farms and communes. They supervised the maintenance of fire stations and rural firefighting equipment. They took care of the condition of the reservoirs for the needs of fire protection, and the entrances to them. In case of any problems, the employees of the village bodies of the SFS appealed to the village council in order to quickly eliminate the shortcomings.*

The author study that the state fire control bodies of the USSR in the late 1920s - in the early 1930s, were created and approved the fire safety rules for collective farms, state farms, machine-tractor stations, machine-tractor workshops, etc. The members of rural fire brigades and organizations relied on these instructions in the matter of proper preventive maintenance of the state of fire safety in the villages of the USSR in the historical period, which is investigating.

The author substantiate that the any collective farm, state farm in the USSR had to be provided with adequate water supply in accordance with the rules and instructions of industrial construction, approved in 1929. If rural organizations were located near water bodies, regardless of the water supply system, they had to equip a site with fire barrels and pumps, to which a good paved road was to lead. It was forbidden to clutter up playgrounds and driveways, in winter the peasants had to clear them of snow. This was followed by fire village elders.

Originality. *The problems of fire prevention in Ukrainian villages in this historical period have not been investigated by ukrainian and foreign scientists. Therefore, the scientific novelty of this work, according to the author, does not cause objections.*

Conclusion. *Despite certain problems, coordinated activities between district and village bodies of the SFS and officials responsible for fire prevention in collective farms, state farms, machine-tractor stations, machine-tractor workshops in the USSR in 1928-1931 led to gradual reduction of the level of «fire» in Ukrainian villages. Scientific research on fire prevention in Ukrainian villages during the heyday of the totalitarian regime in the USSR, as well as in the postwar period, is promising.*

Key words: *district and village bodies of the SFS, fire chiefs, fire prevention*

Received 01.08.2021

Accepted 28.10.2021